

Opinnäytetyö AMK

Hammastekniikan koulutusohjelma

2022

Riina Helleharju

HAMMASTEKNIKKOHARJOITTELIJA HAMMASLABORATORIOON

– opas työnantajalle

Opinnäytetyö AMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Hammastekniikan koulutusohjelma

2022 | 33 sivua, 21 liitesivua

Riina Helleharju

Hammasteknikkoharjoittelija hammaslaboratorioon

- opas työnantajalle

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa ajantasaista ja luotettavaa tietoa hammaslaboratorioalan työvoimatilanteesta ja sen kehityskohdista suoraan työnantajasektorilta. Alan tulevaisuuden kehitysnäkymien tai alueellisten työvoimaerojen tutkiminen on haastavaa tutkitun tai tilastoidun tiedon vähäisyyden vuoksi. Esimerkiksi TEM:n, ELY-keskusten sekä TE-palveluiden verkossa ylläpitämä Ammattibarometri ei tunnista hammasteknikkoja ammattikuntana ollenkaan alan pienuuden vuoksi. Aineistotietoa työvoimatarpeesta ja alueellisista eroista kerättiin opinnäytetyön tietoperustaa varten kyselylomakkeella. Tuotetun oppaan on tarkoitus olla potentiaalinen työkalu mahdollisten alueellisten erojen tasaamiseksi, sekä hammasteknikko-opiskelijoiden työllistymisen edistämiseksi tulevaisuudessa. Aiheen tärkeys tunnistettiin myös Suomen Hammasteknikkoseurassa.

Oppaan tekemisen tarpeen todentamiseksi tehty taustakyselyaineiston keruu ja lähteiden kartoittaminen aloitettiin syksyllä 2021. Aineistoa kerättiin muun muassa Valviran rekisteristä, Hammasteknikkoseuralta sekä aiemmin aihetta sivunneista hammastekniikan opinnäytetöistä. Taustakysely toteutettiin Google Forms -lomakkeella, ja sen kohderyhmä olivat kaikki Suomessa toimivat hammaslaboratoriot. Hieman yli puolet (53,7 %) vastanneista tunnisti lisätyövoiman tarpeen hammaslaboratoriossaan olevan olemassa useammin kuin puolivuositain.

Opinnäytetyönä tuotetun oppaan sisältö koostuu ensisijaisesti Turun AMK:n laatimasta opetus- suunnitelmamateriaalista koskien harjoittelujaksoja. Hammastekniikan koulutusohjelmassa on neljä eri mittaista harjoittelujaksoa. Oppaassa on kuvattu kunkin harjoittelujakson odotukset niin opiskelijan kuin työnantajalaboratorion näkökulmasta. Lisäksi oppaassa on käytännön tietoa mm. työajasta, vakuutuksista ja palkkauksesta. Opas toteutettiin PDF-muodossa ja luovutettiin Hammasteknikkoseuran käyttöön levitystä varten kesällä 2022.

Asiasanat:

Työharjoittelu, hammaslaboratorio, oppaat, työvoimatarve, hammasteknikko

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Dental Technology

2022 | 33 pages, 21 pages in appendices

Riina Helleharju

Recruiting a Dental Technician Trainee to a Dental Laboratory

- Employer's Guide

This thesis has three mandatory points: it produces information about the workforce situation in the dental laboratory field, it is a potential tool for compensating the regional differences and promotes the future employment of the students. The Occupational Barometer (maintained online by the Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, the ELY Centres, and the TE Services) does not recognize the dental technology field due to its small size. Examining the future development of the sector or regional differences in the workforce is challenging due to the scarcity of up-to-date data. For this thesis, I collected the data on labor demand and regional differences for the database with a survey. The Finnish Dental Technician Society also agreed to the importance of this topic.

I started to gather the background survey material and sources to verify the need for the guide in the Autumn of 2021. The material was collected from Valvira, the Dental Technician Society, and the previous thesis' regarding the topic. The background survey was conducted with Google Forms. The target group was all dental laboratories operating in Finland. A total of 54 respondents answered the questionnaire. Slightly more than half (53.7 %) of the respondents pointed out the need for additional help in their dental laboratory more often than every six months.

The content of the guide mostly consists of material prepared by Turku University of Applied Sciences regarding internship periods. The dental technology students have four internship periods during their studies. The guide describes the expectations of each internship period from the perspective of both the student and the employer laboratory. In addition, the guide contains practical information e.g., working time, insurance, and pay. The guide was implemented in PDF format and was provided to the Dental Technician Society for further distribution.

Keywords:

internship, dental laboratory, guides, workforce situation, dental technician

Sisältö

Käytetyt lyhenteet tai sanasto	6
1 Johdanto	7
2 Työharjoittelu hammasteknikkokoulutuksessa	8
2.1 Harjoittelu hammaslaboratoriossa	9
2.2 Turku AMK DenTech Hammaslaboratorio	10
3 Tutkimus työvoimatarpeen kartoittamisesta	11
3.1 Hammastekniikan alan työvoimatarpeen alueelliset erot Suomessa	11
3.2 Tutkimusmenetelmänä määrällinen tutkimus	12
3.3 Kyselylomake	13
3.4 Kohderyhmä ja aineiston koko	15
3.5 Tulokset	15
4 Oppaan tekeminen	18
4.1 Sisällöntuoton ohjeita	18
4.2 Oppaan ulkoasu ja typografia	19
5 Oppaan sisältö	21
5.1 Oppaan luku 1: Hammastekniikan työharjoittelut Turun AMK:ssa	21
5.2 Oppaan luku 2: Käytännön asiat harjoittelussa	23
5.3 Oppaan luku 3: Ennen harjoittelun alkua	25
5.4 Oppaan luku 4: Miten saisin meillekin harjoittelijan?	27
5.5 Oppaan luku 5: Yhteystiedot	28
6 Pohdinta	29
6.1 Eettisyys ja luotettavuus	29
6.2 Jatkokehitysmahdollisuudet	30
7 Lopuksi	31
Lähteet	32

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Opas työnantajalle

Kuvat

Kuva 1. Vastausten jakautuminen maakunnittain.	16
Kuva 2. Tulos vastaajien mielikuvista koskien rekrytointiprosessia.	17
Kuva 3. Oppaan etusivu ja oppaassa käytetyt värit värikoodeineen.	20
Kuva 4. Suosituslistaus tiedoista harjoittelupaikkailmoituksessa.	28

Käytetyt lyhenteet tai sanasto

ELY	Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus
Likert-asteikko	Asteikko, jota käytetään kyselylomakkeiden kysymysten laatimisessa. Asteikon vaihtoehdot ilmaisevat vastaajan asennetta kysymyksen kohdetta kohtaan.
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
Turku AMK DenTech	Turun ammattikorkeakoulun hammastekniikan koulutusohjelman opetuslaboratorio
Typografia	Seikkojen kokonaisuus, joiden tarkoituksena on tekstin ja kirjainten asettelussa ja ulkomuodossa edistää viestin välittymistä (mm. fontti, kirjasinkoko, sijainti)
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

1 Johdanto

Monella elinkeinoelämän alalla työvoima ei jakaudu Suomessa optimaalisesti, kun maotamme katsotaan alueittain. Yleisesti sosiaali- ja terveysalan kaikkien sektoreiden työtilanne on heikentynyt viime vuosina suun terveydenhuolto mukaan lukien. (TEM 2021, Kuntatyönantaja 2021.) Esimerkiksi TEM:n, ELY-keskusten sekä TE-palveluiden verkossa ylläpitämä Ammattibarometri antaa tiedon työvoimapulasta lähes kaikkiin Suomen maakuntiin tarkasteltaessa hammaslääkäreiden ja suuhygienistien työllisyystilastoja (Ammattibarometri 2020). Ammattibarometri ei kuitenkaan tunnista hammasteknikkoja ammattikuntana niin, että barometrista voitaisiin tutkia alan tulevaisuuden kehitysnäkymiä tai alueellisia työvoimaeroja. Ajantasaista, tutkittua näyttöä työvoimatarpeesta ei ollut saatavilla.

Sain alun perin idean opinnäytetyöni aiheesta kevättalvella 2021. Olimme vuosikurssini kanssa suorittaneet koulutusohjelmamme toisen harjoittelujakson koulun ulkopuolella hammaslaboratorioissa. Osa opiskelijoista oli vastentahtoisesti joutunut jäämään koulun tiloihin suorittamaan jaksoa, kun sopivaa harjoittelupaikkaa ei ollut löytynyt muualta. Tapahtuma herätti ajatuksen harjoittelutoiminnan kehittämistä palvelemaan sekä työnantajasektoria, että hammasteknikko-opiskelijoita. Lisätieto ja opastus työnantajille harjoittelijan rekrytoimisesta harjoittelujaksoille voisi paikata alueellista työvoimapulaa ja omalta osaltaan edistää opiskelijoiden työllistymistä tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tekemisen tarpeen todentamiseksi tehty taustakyselyaineiston keruu ja lähteiden kartoittaminen aloitettiin syksyllä 2021. Aineistoa kerättiin muun muassa Valviran rekisteristä, Hammasteknikkoseuralta sekä aiemmin aihetta sivunneista hammastekniikan opinnäytetöistä. Marraskuun 2021 aikana kerätty aineisto analysoitiin Microsoft Excel-taulukkolaskentaohjelmalla, sekä Google Forms -työkalun omilla analyysiominaisuuksilla.

2 Työharjoittelu hammasteknikkokoulutuksessa

Kaikkiin Turun ammattikorkeakoulun koulutusohjelmiin sisältyy työharjoittelua. Harjoittelu kattaa tutkinnon mukaan 30–120 opintopistettä koulutusohjelmasta, eli 100–400 työpäivää (Turun ammattikorkeakoulu 2021). Hammastekniikan koulutusohjelmassa (vuosikurssi 2019) harjoittelua on 75 opintopisteen verran. Opintoihin sisältyy opetussuunnitelman mukaan yhteensä neljä työharjoittelujaksoa, joista oikeastaan kaikki, mutta ainakin kolme viimeistä on mahdollista suorittaa työelämälähtöisesti kaupallisessa hammaslaboratoriossa. Hammastekniikan työharjoittelujaksojen kehittämisessä on kuultu myös työnantajasektorin näkemyksiä jaksojen sisältöön ja keston liittyvän kyselyn muodossa. (Merikallio 2015.)

Hammastekniikan harjoittelujaksoja on koulutusohjelman opintosuunnitelmassa ajoitettu yksi per opiskeluvuosi. Harjoittelujaksojen sisältö vaihtelee opintojen etenemisen mukaan. Ensimmäisellä ja toisella harjoittelujaksolla opiskelijan odotetaan tekevän irtoproteettisia töitä, kolmannella ja neljännellä jaksolla kiinteään protetiikan töitä (Turun ammattikorkeakoulu 2021). Myös harjoittelujaksojen kesto ja tehtävien töiden vaatimukset nousevat opintojen etenemisen myötä. Opiskelija voi myös hyväksilukea harjoittelujaksoja esimerkiksi osa-aikatöillä hammaslaboratoriossa, tai aiemmilla hammasalan opinnoilla.

Opiskelijalla on useita vastuita koskien harjoittelupaikkaa ja harjoittelun onnistumista. Opiskelijan tehtävä on hankkia harjoittelupaikka itse. Opiskelija on kyettävä antamaan harjoitteluohjaajalle tämän tarvitsemat tiedot, tai vastaavasti osattava nimetä henkilö, joka osaa auttaa ohjaajaa tiedonhankinnassa. Turun ammattikorkeakoulussa työskentelee tätä varten useampia harjoittelukoordinaattoreita. Harjoittelupaikkojen on myös etukäteen mahdollista ilmoittaa kiinnostuksensa harjoittelijan palkkaamiseen.

Harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija tulevan ammatin työtehtäviin sekä oppia soveltamaan opinnoissa saatuja, alalla tarvittavia tietoja ja taitoja käytäntöön. Harjoittelun tukena toimivat ammattikorkeakoulun ohjaava opettaja, sekä harjoittelupaikan nimeämä ohjaaja. Harjoittelupaikka vastaa harjoitteluun tarvittavasta välineistöstä (mm. ohjelmistolisenssit ja työvälineet) ja ohjauksesta

harjoittelupaikalla. Harjoitteluun kuuluvien työtehtävien vaatimustason pitää olla nousujohteista opiskelijan taitojen edistyessä.

Opiskelija huolehtii harjoittelua koskevien tietojen ja tarvittaessa sopimusten laatimisesta ja kulkemisesta harjoittelupaikan ja koulun välillä. Mikäli harjoittelu on palkallista, työnantaja ja opiskelija sopivat palkasta keskenään, ellei alan työehtosopimuksessa määritellä harjoittelijalle maksettavaa korvausta.

2.1 Harjoittelu hammaslaboratoriossa

Hammastekniikan harjoittelujaksoja suoritetaan pääosin hammaslaboratorioissa. Opiskelijan tehtävänä on ottaa yhteyttä hammaslaboratorioon ja sopia paikasta yrittäjän, vastaavan hammasteknikon tai muun nimetyn harjoitteluohjaajan kanssa. Huolimatta kutakin harjoittelujaksoa koskevista harjoittelusuunnitelmista, harjoittelijan työtehtävät voivat vaihdella paljonkin riippuen siitä, millaisia töitä laboratoriossa tehdään. Myös viikkotyöaika voi vaihdella riippuen laboratorion aukioloajoista. Lähtökohtaisesti opiskelijan on kuitenkin pidettävä kiinni koulun laatimista työaikamääreistä, jotta opintopistekertymä vastaisi tehdyn harjoittelutyön määrää.

Opiskelijan on mahdollista suorittaa harjoittelujakso hammaslaboratoriossa Suomessa tai ulkomailla. Turun ammattikorkeakoululla on maailmanlaajuisesti useampi ystäväkoulu, joiden välillä tehdään muun muassa opiskelijavaihtoa ja muuta yhteistyötä. Toistaiseksi hammastekniikan koulutusohjelman olemassaoloaikana (syksystä 2015) opiskelijoiden ulkomailla suorittamien harjoittelujaksojen määrä on vielä ollut vähäinen. Suomen sisäisesti harjoittelupaikka voi sen sijaan valikoida kaukaakin, riippuen esimerkiksi opiskelijan aiemmasta kotipaikkakunnasta tai mielenkiintoisen harjoittelupaikan sijainnista.

Harjoittelun tavoitteita hammaslaboratoriossa ovat saada mahdollisimman autenttinen kuva erilaisista hammaslaboratorioista toimintaympäristönä, kerryttää kokemusta potilastöiden tekemisestä sekä tutustuttaa opiskelija myös muihin laboratorion toimiin. Opiskelija voi ottaa osaa esimerkiksi tavaratilausten tekemi-

seen, potilastöiden kuljetukseen, inventaarioon tai laskutustyöhön. Opiskelija tutustuu työyhteisönsä jäseniin ja toimii osana yrityksen henkilöstöä. Onnistunut harjoittelujakso usein tukee myös opiskelijan myöhempää työllistymistä hammas-tekniikoksi valmistumisen jälkeen.

2.2 Turku AMK DenTech Hammaslaboratorio

Turun ammattikorkeakoulu perusti Turku AMK DenTech-opetushammaslaboratorion vuoden 2021 alussa. Laboratorio sijaitsee Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen tiloissa, ja siellä on kahdeksan opiskelijapaikkaa. DenTech-laboratoriossa tehdään yhteistyötä hammaslääketieteen laitoksen sekä Turun kaupungin suun terveydenhuollon henkilökunnan kanssa. Laboratorion työtä ohjaa ja siitä vastaa vastaava hammasteknikko. (Turun ammattikorkeakoulu 2021).

DenTech-laboratorion tarkoitus on simuloida hammaslaboratorioympäristöä. Työt ovat potilastöitä, joita laboratorioon saapuu asiakasvastaanotoilta. Opiskelijoiden työtehtäviin kuuluu samoja tehtäviä, kuin hammaslaboratorioissa yleisesti, eli hammasteknisten töiden ohella muun muassa tavaratilausten tekemistä, materiaalien valintaa, laskutusta ja kirjaamista, siivoamista, lean-ajattelua ja laatutietoisuutta, laitteiden huoltotöitä sekä työtilausten kuljetusta laboratorion ja asiakasvastaanottojen välillä. Samalla työskentely tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden myös sosiaalisen osaamisen kartuttamiseen, kuten tiimityöhön, tarkkuuteen, kommunikaatioon ja palautteen vastaanottamiseen.

Aikana ennen mahdollisuutta suorittaa työharjoittelujaksoja DenTech-laboratoriossa opiskelijalla oli mahdollisuus jäädä suorittamaan harjoittelujakso kokonaan tai osittain myös koulun laboratoriotiloihin. Tällöin harjoittelujaksolla ei tehty potilastöitä, vaan harjoittelu sisälsi simulaatiotöiden tekemisen lisäksi muun muassa alempien vuosikurssien tutoropetusta. Opiskelija saattoi myös esimerkiksi suorittaa luokkatilojen lean-töitä, kuten inventaariota, tilojen kehittämistä tai tavaratilausten tekemistä.

3 Tutkimus työvoimatarpeen kartoittamisesta

Opinnäytetyönä suunnitellun ja toteutetun oppaan laatiminen ei ollut itsensä perustelevaa, sillä hammaslaboratorioiden työvoimatarvetta tai innostusta rekrytoida hammasteknikko-opiskelijoita työharjoitteluun ei ollut aiemmin tutkittu. Näin ollen hammaslaboratorioiden asenteesta harjoittelijoihin tai suhtautumisesta työvoimatarpeen kattamiseen harjoittelijoilla oli tarpeellista kerätä uutta tutkimustietoa. Mikäli tutkimuksen tuloksesta olisi käynyt ilmi, että kukaan ei ole kiinnostunut rekrytoimaan teknikkoharjoittelijaa, tai vastaavasti ei kaipaisi apua esimerkiksi harjoittelupaikkailmoituksen tekemiseen, ei oppaan laatiminenkaan olisi ollut lähtökohtaisesti kannattavaa tai aiheellista.

Tausta-aineiston keräämiseen käytettiin kyselylomaketta. Aineistoon tarvittiin lähtökohtaisesti mahdollisimman suuri määrä vastauksia, jolloin tutkimusmenetelmäksi valikoitui määrällinen tutkimus. Taustatutkimuksen kohderyhmä - kaikki suomalaiset hammaslaboratoriot - oli kohtalaisen suuri ja laajalle alueelle levitynyt, joten vaivattomin tapa oli julkaista kyselytutkimus täytettäväksi sähköisessä muodossa.

3.1 Hammastekniikan alan työvoimatarpeen alueelliset erot Suomessa

Suomessa hammasalan työntekijöiden jakaantumisesta ja alueellisesta työvoimatarpeesta ei ollut olemassa virallista dataa tai rekisteriä, jota opinnäytetyön pohja-aineistona olisi voitu käyttää. Pitkälti kaikki tietämys alan työllisyystilanteesta ja työvoiman jakaantumisesta alueellisesti perustuu Hammasteknikko-seuran sisäiseen tietoon sekä ammattikunnan keskusteluun esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Lisäksi hammasteknikkojen työllisyystilannetta ovat tutkineet hammasteknikkokoulutuksen opinnäytetöissään 2000-luvun alusta alkaen ainakin Kupari ym. 2007, Kaartinen & Rajapuro 2009, sekä Kärkkäinen ym. 2010. Aihetta sivuavia opinnäytetöitä ei ole tehty sen jälkeen, kun koulutusohjelma on siirtynyt Turun ammattikorkeakouluun syksyllä vuonna 2015.

Valviran mukaan Suomessa oli 18.10.2021 tehdyn terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterihaun perusteella 1159 laillistettua hammasteknikkoa. Rekisteritieto ei kuitenkaan kerro, toimivatko laillistuksen omaavat henkilöt alan työtehtävissä, sillä rekisteri ei sisällä työssäolotietoja. Valviran rekisteritiedon ovat aiemminkin osoittaneet epätarkaksi opinnäytetöissään ainakin Kupari ym. 2007, sekä Kärkkäinen ym. 2010.

Valvira avaa työssäoloseikkaa myös omassa, sähköpostitse lähetetyssä vastauksessaan seuraavasti:

”Vastauksena tietopyyntöön totean, että Suomessa laillistettuja hammasteknikkoja on terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterissä päivämäärällä 18.10.2021 1159 kpl. Näistä 33 kpl on laillistettu ulkomaisen tutkinnon perusteella, ja 1126 kpl suomalaisen tutkinnon perusteella. Rekisteritieto kertoo Suomessa laillistettujen hammasteknikkojen lukumäärän, mutta rekisterissä ei ole työssäolotietoja. Osalla voi olla myös muita ammattioikeuksia ja he voivat toimia myös niissä ammateissa, tai voi olla, etteivät toimi sote-alalla ollenkaan.”

Valviran rekisteritieto, kuten muukaan aiemmin esimerkiksi opinnäytetöitä varten kerätty aineisto ei kuitenkaan kerro, miten työvoima on Suomessa jakautunut alueellisesti. Tämän vuoksi taustatutkimuksen tavoitteena oli saada mahdollisimman kattava maanlaajuinen kuva hammaslaboratorioiden nykyisestä työtilanteesta. Ainakin Turun alueella, jossa hammasteknikkokoulutusta järjestetään, opiskelijoilla on ollut viime vuosina merkillepantavia vaikeuksia löytää itselleen työharjoittelupaikkaa. Vuosittainen harjoittelujaksojen käynnistyminen luo ylitarjonnan Turun ja muun Varsinais-Suomen alueen hammaslaboratorioihin, kun taas monilla muilla alueilla Suomessa työharjoittelijoita ainakin ennakokäsityksen mukaan otettaisiin vastaan mielellään.

3.2 Tutkimusmenetelmänä määrällinen tutkimus

Tutkimusmenetelmänä tausta-aineiston keruussa käytettiin määrällistä tutkimusta. Määrällisessä tutkimuksessa voidaan käyttää tutkijan itsensä keräämän aineiston ohella tai sijaan myös muiden keräämiä tutkimusaineistoja (Vilkkä

2021). Määrällisen tutkimuksen menetelmiä ovat muun kyselyt ja haastattelut. Tässä opinnäytetyössä käytettiin strukturoitua kyselylomaketta. Määrällisessä tutkimuksessa vastaajat pysyvät aina anonyymeinä. Tämä myös madaltaa kynnystä vastata kysymyksiin rehellisesti. (Valli 2015.)

Määrällisen tutkimuksen tulokset esitetään numeroin. Tutkimusta tehdessä käytetään erilaisia mittareita, ja tutkittavat muuttujat ryhmitellään, järjestellään ja luokitellaan näihin sopiviksi. Esimerkkejä tästä ovat vastausvaihtoehtojen esittäminen Likert-asteikkona; vastaaja voi esimerkiksi valita olevansa kysymysväittämästä täysin samaa tai täysin eri mieltä, tai jonkin näiden välille asetetuista vastausvaihtoehdoista. Tutkija voi antaa vastausvaihtoehdoille esimerkiksi arvot 1–5 tulosten analysoimista varten. (Vilka 2021.)

3.3 Kyselylomake

Tavallisin tapa kerätä aineistoa määrällisessä tutkimuksessa on kyselylomake. Kyselylomaketutkimus sopii suurelle ja hajallaan olevalle perusjoukolle. Vastaaja itse lukee kysymyksen ja vastaa siihen kirjallisesti. Tutkimusaineistoa voidaan kerätä kyselylomakkeilla sähköpostitse tai sähköisen lomaketyökalun ohella myös esimerkiksi tapahtumissa. Kyselylomakkeessa vastaaja jää aina tuntemattomaksi ja tätä voidaankin pitää kyseisen menetelmän etuna. (Vilka 2021.) Opinnäytetyökyselyn alustana käytettiin Googlen Forms-työkalua.

Kyselylomakkeen tarkoitus oli toimia tiedonkeruuvälineenä ja tietoperustan osana harjoitteluoppaan laatimistarpeen todentamista varten. Kyselylomake oli strukturoitu, sillä tarkoituksena oli kerätä määrällinen aineisto, josta olisi selkeästi ja nopeasti tulkittavissa hammaslaboratorioiden työvoimatarve Suomessa. Strukturoitua kyselyä voidaan käyttää myös ideoinnin apuna tai lisäaineistona, kun tehdään laadullista tutkimusta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä opinnäytetyössä kyselyä käytettiin nimenomaan kehittämistyön osana ja lisäaineistona.

Lähes kaikkiin kysymyksiin lisättiin vastausohjeet tai tarkentavia lisätietoja, jotta vastaajan ja kysymysten laatijan ajatukset kysymyksien luonteesta muotoutuisivat mahdollisimman yhtenäisiksi. Liian monimutkaiset tai laajat kysymykset voivat aiheuttaa epätarkkuutta ja jopa virheitä lopulliseen aineistoon. (Aaltola & Valli 2001, 100.) Myös aineiston analyysi muodostuu työläemmäksi. Esimerkiksi lomakkeessa esiintyvässä kysymyksessä kunnan koosta, jossa vastaajan hammaslaboratoriot toiminta sijaitsee, oli jokaisen maakunnan alle listattu erikseen maakunnan tasolla suuret, keskisuuret ja pienet kunnat. Näin vastausten totuudenmukaisuutta kunnan koosta ei jätetty vastaajan oman arvion varaan.

Kyselylomake sisälsi minimissään viisi, korkeintaan kymmenen kappaletta kysymyksiä. Kysymykset olivat monivalintoja sekä Likert-asteikkokysymyksiä. Kysymysten oli tarkoitus selvittää laboratorion sijainti, koko, sisältääkö toiminta erikoishammasteknikon vastaanottoa ja millaiseksi laboratorio kokee tällä hetkellä oman työvoimatarpeensa. Mikäli työvoimatarvekysymykseen vastasi *”lisätyövoimalle ei ole eikä ole ollut tarvetta”*, kysely päättyi. Mikäli kysymykseen vastasi työvoimatarpeen olleen satunnaista tai useamminkin toistuvaa, jatkui kysely kysymyksellä työvoimatarpeen laadusta sisältäen useita vastausvaihtoehtoja satunnaisesta keikkatyöntekijästä useampaan täysiaikaiseen työntekijään.

Opinnäytetyön tarpeen todentamisen kannalta tärkein oli tämän jälkeen seurannut kysymys: ” Olisiko työvoimatarpeen kattaminen täysin tai osittain opiskelija-harjoittelijoilla teille vaihtoehto?”. Mikäli kysymykseen vastasi kieltävästi, kysy lomake vastaajalta vielä syytä tälle. Mikäli kysymykseen taas vastasi, että harjoittelijoiden käyttö on vaihtoehto, koskivat seuraavat kysymykset vastaajan näkemystä harjoittelijan rekrytoimisprosessista (kokeeko vastaaja prosessin helppoksi vai vaikeaksi), sekä keinoista, joita laboratoriossa oltaisiin valmiita käyttämään harjoittelijan rekrytoimisen edistämiseksi. Lopuksi lomake kiitti vastaajaa osallistumisesta, kuten muidenkin vastauksista riippuneiden kyselypolkujen kohdalla.

3.4 Kohderyhmä ja aineiston koko

Kyselyn kohderyhmänä olivat Suomessa hammaslaboratorio- tai erikoishammas-tekniikan vastaanottoiminnan yrittäjät tai vastaavasti henkilöt, jotka ovat päteviä vastaamaan edellä mainitun kaltaisten yritysten toimintaa koskeviin kysymyksiin. Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi yrityksen vastaava hammasteknikko tai toiminnanjohtaja. Lomake ei kuitenkaan erikseen pyytänyt vastaajaa varmentamaan itseään, tai kertomaan rooliaan laboratoriossa. Lähtökohtaisesti voidaan olettaa, että samasta laboratorionsta ei tullut useampia vastauksia.

Kyselylomaketta levitettiin sähköpostitse sekä Facebookissa *Suomen Hammas-tekniikat, Erikoishammastekniikat ja Hammaslaborantit*-ryhmässä. Kyselylomake oli avoinna marraskuun 2021 ajan. Vastauksia kertyi yhteensä 54 kappaletta. Vastausprosenttia on pitkälti mahdotonta arvioida, sillä Facebook-julkaisun tai sähköpostiviestin vastaanottaneiden tahojen lukumäärää on todella haasteellista selvittää.

3.5 Tulokset

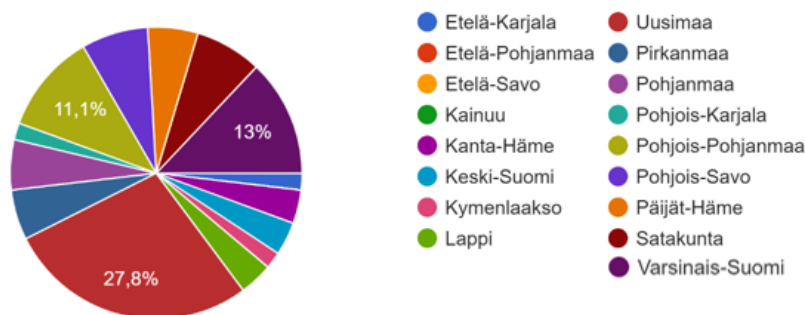
Kyselylomakkeeseen tuli yhteensä 54 vastausta. Lomakkeeseen listatuista seitsemästätoista maakunnasta neljästätoista saatiin yksi tai useampi vastaus. Ahvenanmaa oli jätetty pois lomakkeesta. Määrällisesti eniten vastauksia saatiin Uudeltamaalta (n=15), Varsinais-Suomesta (n=7) sekä Pohjois-Pohjanmaalta (n=6). Muutamasta maakunnasta (Etelä-Karjala, Kymenlaakso ja Pohjois-Karjala) tuli vain yksi vastaus. Etelä-Pohjanmaalta, Etelä-Savosta ja Kainuusta vastauksia ei tullut ollenkaan.

Maakunnan suhteelliseen kokoon (asukasmäärä ja asumistiheys) nähden vähiten vastauksia kertyi Pirkanmaalta, Keski-Suomesta ja Pohjois-Savosta. Lähtökohtaisesti voidaan kuitenkin olettaa, että näissä maakunnissa on suurin piirtein asukaslukuun suhteutettu määrä hammaslaboratorioita. Vastausten määriä analysoidessa voidaan pohtia myös kunkin maakunnan potentiaalisten vastaajien

keski-ikää (tietotekniset taidot), tai yleistä kiinnostusta tutkimuksiin osallistumiseen. Syiden kartoitukseen voisi hakea lisää pohjaa tutkimalla hammaslaboratorioiden lukumäärää maakuntakohtaisesti.

Valitse maakunta, jossa hammaslaboratorio sijaitsee.

54 vastausta

Kuva 1. Vastausten jakautuminen maakunnittain.

Yhteensä 25 laboratorion vastaus (46,3 % koko otannasta) vastattiin, että lisätyövoimalle ei ole eikä ole ollut tarvetta. Näistä vastaajista melkein kaksi kolmasosaa, eli 64 % (n=16) kertoi toiminnan sisältävän EHT-vastaanoton, ja heistä vielä valtaosa ilmoitti laboratorion työntekijämäärän olevan 1–2 henkilöä (84 %, n=21). Näin voidaan olettaa, että kieltävästi vastanneet ovat pitkälti yksinyrittäjiä tai muuten mitoittaneet laboratorion toiminnan pienimuotoiseksi.

53,7 % koko otannasta eli 29 vastaajaa sen sijaan koki, että lisätyövoimalle on tarvetta. Näistä 29 vastaajasta 17 koki tarpeen olevan olemassa useammin kuin puolen vuoden välein, muttei kuukausittain. 12 vastaajaa koki lisätyövoimalle olevan tarvetta kuukausittain tai useammin.

Yhteenlasketuista 29:stä lisätyövoiman tarvitsijasta 13 vastaajaa kaipasi laboratorioonsa eniten melkein täyden työajan tekevää osa-aikaista tekijää, 12 vastaajaa yhtä täysiaikaista työntekijää. Seuraavaksi eniten kaivattiin satunnaista keikkatyöntekijää, eli henkilöä, jolla olisi työtunteja harvemmin, kuin kuukausittain.

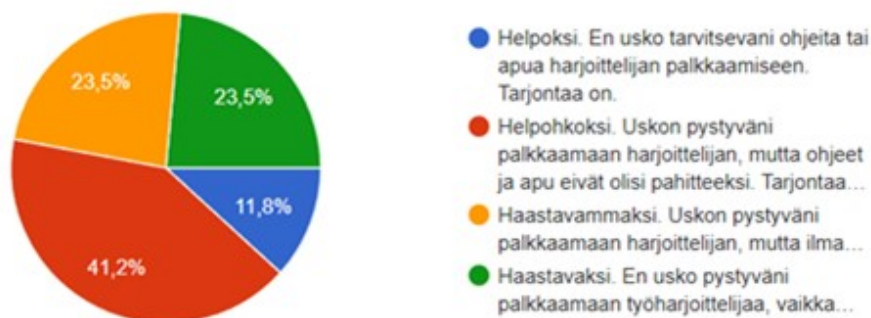

29:stä lisätyövoiman tarvitsijasta 17 laboratoriota (58,6 %) ilmoitti työvoimatarpeen kattamisen työharjoittelijoilla olevan heille vaihtoehto. 12 laboratoriota vastasi tähän kieltävästi. Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin näiden 12 vastaajan mielipidettä siihen, miksi he vastasivat kieltävästi. Suurin määrä myötäviä vastauksia tuli vaihtoehtoon ”harjoittelijan ohjaamiseen ei ole tarpeeksi aikaa”.

17 vastaajaa jatkoi seuraavaan lomakkeen kysymykseen liittyen mielikuvaan harjoittelijan töihinotto prosessista. Vain kaksi vastaajaa koki, että eivät tarvitsisi apua tai ohjeistusta harjoittelijan rekrytointiin (kuva 2). Valtaosa siis koki prosessin enemmän tai vähemmän haastavaksi.

Millaiseksi miellät harjoittelijan töihinotto prosessin?

17 vastausta

Kuva 2. Tulos vastaajien mielikuvista koskien rekrytointiprosessia.

Samoilta vastaajilta kysyttiin lopuksi myös, mitä keinoja he olisivat valmiita käyttämään harjoittelijan rekrytoimiseksi. 17 vastaajasta 15 olisi valmiita ilmoittamaan harjoittelupaikasta verkossa tai Hammasteknikko-lehdessä. 10 vastaajaa olisi valmiita maksamaan harjoittelujaksolta palkkaa tai muuta korvausta. Kuusi vastaajaa vastasi myöntävästi muun avustuksen, kuten autoedun, virikeseteleiden tai majoitusavustuksen tarjoamiseen. Näiden vastausten perusteella myös lopulliseen oppaaseen valikoitui ohjeistus harjoittelupaikkailmoituksen tekemiseen.

4 Oppaan tekeminen

Osoitettuani oppaan laatimisen tarpeellisuuden ryhdyin keräämään aineistoa oppaan sisältöä ja ulkoasua varten. Tässä opinnäytetyössä laaditun oppaan tarkoitus on tarjota hammaslaboratorioiden johdolle tietoa ja ohjeita tilanteeseen, jossa hammasteknikko-opiskelija halutaan työharjoitteluun. Oppaassa käsitellään niin käytännön asioita muun muassa työajasta, harjoittelijan osaamisesta ja vastuunjaosta, sekä tarjotaan vinkkejä siihen, miten hammaslaboratorio voi ilmaista halukkuutensa teknikkoharjoittelijan ottamiseen.

Koin olennaisimmaksi ominaisuudeksi opasta laatiessani, että sen päivittäminen tulevaisuudessa olisi mahdollisimman vaivatonta. Hammastekniikan koulutusohjelman opintosuunnitelma on vielä kohtalaisen tuore konsepti, sillä koulutusohjelma ollut ammattikorkeakoulun valikoimassa vasta syksystä 2015 lähtien. Muutoksia on vuosien varrella tehty muun muassa useampien opinto- ja työharjoittelujaksojen toteutusten ajoituksiin. Kaikki aloittaneet hammastekniikan vuosikurssit eivät siis ole suorittaneet harjoittelujaksoja samoina ajankohtina

4.1 Sisällöntuoton ohjeita

Oppaan otsikointia ja sisällön jaottelua osioihin tehdessä tulee oppaan laatijan kiinnittää huomiota selkeyteen ja yksinkertaisuuteen. Pidemmässä ohjeissa ja oppaissa korostuu myös hyvin ja johdonmukaisesti laaditun sisällysluettelon merkitys. Lukijan tulee ymmärtää, mitä tai ketä otsikoitu ohjeen osio koskee. On tärkeää kirjoittaa ohjeet niin, että ne vastaavat kielellisesti ja ilmaisullisesti ohjeiden vastaanottajan taitotasoa. Liian yksityiskohtainen tai vaikeaa ammattisanoja vilisevä kieli voi vaikuttaa vähemmän aiheeseen vihkiytyneen lukijan mielenkiintoon merkittävästi. (Korhonen 2014.)

Mikäli ohjeet sisältävät varoituksia tai muuta huomioitavaa toteutuksen kannalta, suositellaan ne kirjattavaksi ennen ohjeiden kohtia, joita ne koskevat. Myös kaikki välttämätön taustatieto kannattaa antaa lukijalle ennen itse ohjetta. Tämä auttaa lukijaa asettamaan ohjeen oikeaan perspektiiviin.

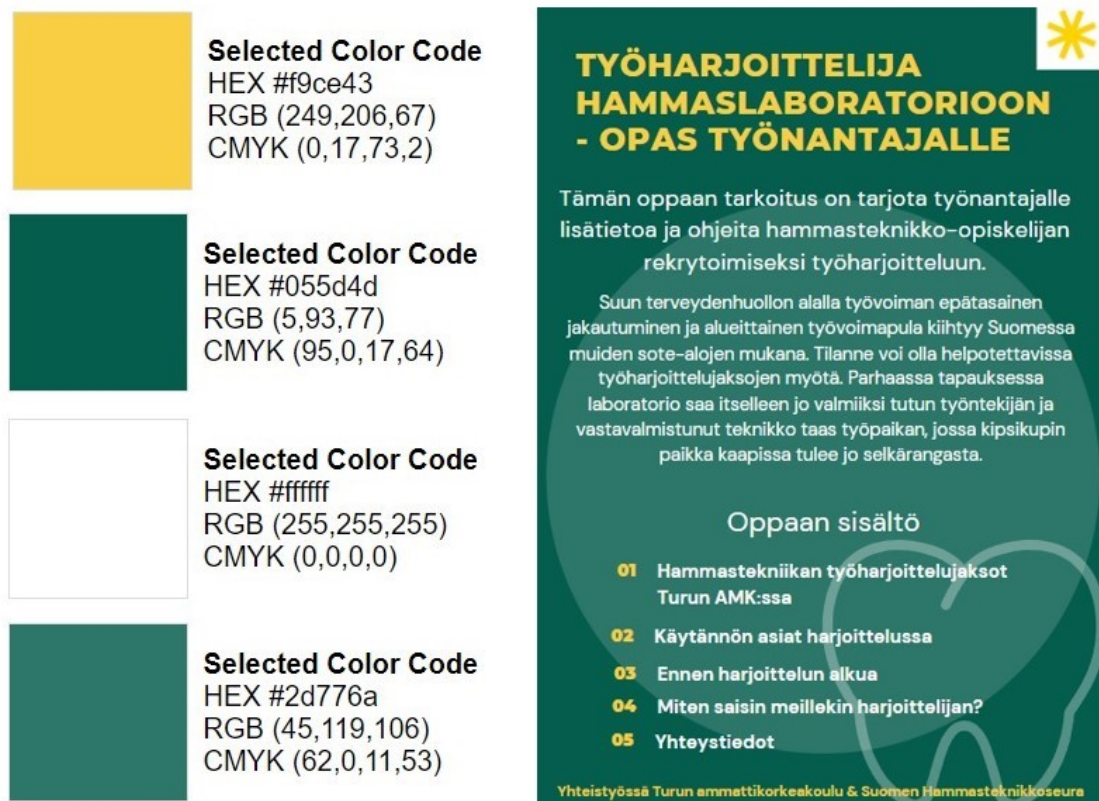
Opasta kirjoitettaessa tehtäviä voi esittää listamuodossa. Lista kannattaa numeroida, kun toteutusjärjestyksellä on väliä. Listan kohdat voi eritellä muilla merkeillä, kun siinä mainitut tehtävät voi suorittaa vapaassa järjestyksessä. Ohjeen lopussa oppaan laatijan tulee selkeästi ilmaista, mihin lopputulokseen ohjeen noudattamisella päädytään. (Jayaprakash 2007.)

4.2 Oppaan ulkoasu ja typografia

Oppaan ulkoasu toteutettiin Canva-työkalun avulla. Canva on verkossa saatavilla oleva ilmaisohjelma painotuotteiden ulkoasun suunnittelua varten. Ohjelma soveltuu hyvin tilanteeseen, jossa oppaan tekijällä ei ole saatavilla esimerkiksi ammattilaiskäyttölisenssiä muihin kuvanmuokkausohjelmiin. Canvan ominaisuudet riittävät tuottamaan ammattimaisen ja laadukkaan näköisen lopputuloksen, joka on myös helposti jatkojalostettavissa.

Typografia on monimuotoinen ja kattava käsite, jonka alaluokkien sujuva käyttö edistää julkaisun viestin välittymistä ja luettavuuden helpottamista. Alaluokkia ovat muun muassa kirjainten ja tekstin asettelu, tekstin korostukset, otsikointi, sisennykset ja riviväli. Kaikilla näillä keinoilla voidaan vaikuttaa ilmeeseen ja ilmapiiiriin, joita julkaisu välittää. Julkaisun typografia suunnitellaan aina julkaisun kohderyhmän mukaan. Typografia voi voimakkaana visuaalisena elementtinä korvata myös kuvia julkaisusta. (Loiri 2004.)

Valitsin oppaan ulkoasuun neutraaleja värejä, jotka toistuvat läpi koko oppaan. Oppaan pohjaväri on tumma, otsikot ja leipätekstit vaaleita. Tällöin opas ei anna omasta mielestäni liian käyttöohjemaista tai virastoasiakirjamaista vaikutelmaa, vaan vaikuttaa helpommin lähestyttävältä ja kevyemmältä julkaisulta. Värien käytössä kiinnitin huomiota myös mahdollisiin värinäön häiriöistä kärsiviin lukijoihin, eli vältin mm. punaisen ja vihreän värin sekoittamista. Opas on mahdollista muuntaa myös vaivattomasti mustavalkoiseksi, mikäli siitä laaditaan painotuote, ja kustannuksissa säästäminen muodostuu olennaiseksi kysymykseksi.

Kuva 3. Oppaan etusivu ja oppaassa käytetyt värit värikoodeineen.

Fontit on valittu tarkoituksella niin, että kirjaimissa ei ole liikaa koukkuja tai päätteitä. Otsikoiden fontiksi valikoitui Montserrat Extra Bold, leipätekstiosuuksien puolestaan DM Sans. Fonttivalintoihin vaikutti myös se, että oppaan laatimisvaiheessa ei ollut tietoa, minkä kokoisena julkaisun levitys tapahtuu. Yksinkertainen ja pelkistetty fontti tekee tekstistä helpommin erottuvaa myös tapauksissa, joissa lukija käyttää lukulaseja tai lähinäkö on heikentynyt.

En kokenut kuvien käyttöä oppaassa tarpeelliseksi, lukuun ottamatta läpikuultavaa, hampaan mallista vesileimaa kunkin sivun alareunassa. Panostus hyvään ja selkeään typografiaan on näkemykseni mukaan informatiivisempaa, ja pitää samalla oppaan kokonaismitan lyhyenä. Kuvat voivat helposti lisätä oppaan sivumäärää tuomatta kuitenkaan varsinaista lisäarvoa itse tekstiin sisällytetyille tiedolle.

5 Oppaan sisältö

Oppaan sisältö on olennaisin osa siitä, miten opas palvelee käyttäjäänsä. Sisällön on oltava informatiivinen ja kohderyhmälle sopiva. Laadukkaan ja ymmärrettävän sisällön tuottamiseksi oppaan laatijan kannattaa noudattaa hyvän asiakirjoittamisen periaatteita. Ensisijaisen tärkeää on ohjeiden selkeys ja ymmärrettävyys. Oppaan selkeä jaottelu eri osioihin nopeuttaa sen käyttöä. (Jayaprakash 2007.)

Opas on jaettu viiteen eri lukuun. Jaottelu pyrittiin tekemään mahdollisimman loogisiin ja helposti sisäistettäviin kokonaisuuksiin. Kunkin luvun oli myös toimitava omana kokonaisuutenaan, jottei oppaan käyttäjän tarvitsisi lukea koko opasta alusta alkaen sisäistääkseen myöhempien lukujen sisältöä. Oppaaseen pyrittiin listaamaan tiiviisti, mutta silti kattavasti mahdollisimman paljon asioita, joita hammaslaboratoriossa olisi hyvä tietää harjoittelijan rekrytointia ajatellen. Oppaan sisältämät luvut on otsikoitu seuraavasti: *”Hammastekniikan työharjoittelujaksot Turun AMK:ssa”, ”Käytännön asiat harjoittelussa”, ”Ennen harjoittelun alkua”, ”Miten saisin meillekin harjoittelijan?”,* sekä *”Yhteystiedot”*.

5.1 Oppaan luku 1: Hammastekniikan työharjoittelut Turun AMK:ssa

Ensimmäisessä luvussa on kerrottu hammastekniikan koulutusohjelmassa suoritettavien työharjoittelujaksojen sisällöstä, jaksojen kestosta sekä hammastekniikan töistä, jotka opiskelijan pitäisi alustavasti osata ennen kullekin harjoittelujaksolle lähtöä. Työharjoittelujaksoja on neljä kappaletta; ensimmäisenä vuonna neljän viikon, toisena ja kolmantena vuonna kahdeksan viikon, sekä viimeisenä eli neljäntenä opiskelusyksenä kymmenen viikon mittainen harjoittelujakso. Lähtökohtaisesti jokaiselle opiskeluvuodelle osuu siis yksi työharjoittelujakso opintosuunnitelman mukaan. Harjoittelujaksoilla tehtävien töiden vaatimustaso nousee opintojen edetessä. Oppaassa listatut kutakin harjoittelua koskevat harjoitustyöt ovat suosituksia, eikä kaikkien erityyppisten töiden tekeminen ole harjoittelujakson onnistumisen kannalta välttämätöntä.

Ensimmäinen harjoittelujakso

Ensimmäinen harjoittelujakso suoritetaan lähtökohtaisesti Turku AMK DenTech-hammaslaboratoriossa. Tällöin opiskelijoiden toimintaa harjoitteluolosuhteiden alkutaipaleella on helpompi johdonmukaistaa. Kyseessä on kuitenkin valtaosan opiskelijoista ensimmäinen kosketus kaupalliseen hammaslaboratorioon. Den-Tech-laboratoriossa vastaavana teknikkona toimii opetushammasteknikko. Harjoittelujaksolla perehdytään hammaslaboratorion toimintaan sekä tehdään hammastekniikan perustöitä, eli kipsimalleja, henkilökohtaisia jäljennöslusikoita, sekä vahakaavioita.

Toinen harjoittelujakso

Toisella harjoittelujaksolla opiskelija voi jo hakea harjoittelupaikkaa muusta kaupallisesta hammaslaboratoriosta. Tämä mahdollistaa opiskelijalle harjoittelujakson suorittamisen Turun ulkopuolellakin, esimerkiksi omalla kotipaikkakunnalla. Toinen harjoittelujakso käynnistyy toisen opintovuoden syyslukukaudella, kestäen marraskuun alusta joulukuun puoliväliin. Toiseen harjoittelujaksoon mennessä opiskelija on jo suorittanut enemmän työ- ja simulaatiokursseja hammasteknikko-opinnoissaan. Toisella harjoittelujaksolla tehdään hammastekniikan perustöiden lisäksi myös irtoproteettisia töitä, eli koko- ja osaproteeseja. Lisäksi harjoittelusuunnitelma sisältää purentakiskojen ja valkaisulusikoiden valmistamista.

Kolmas harjoittelujakso

Kolmas harjoittelujakso suoritetaan kolmannen opiskeluvuoden kevätlukukaudella, kestäen huhtikuun alusta toukokuun loppupuolelle. Tähän mennessä hammasteknikko-opiskelija on suorittanut kaikki koulutusohjelman työ- ja simulaatiokurssit, eli lähtökohtaisesti hänellä on käsitys kaikista hammasteknisten töiden peruseräistä. Harjoittelujaksolla tehtävät työt voivat sisältää kiinteän

protetiikan töitä, CAD/CAM-työskentelyä sekä oikomiskojeiden valmistamista irtoprotetiikan töiden lisäksi. Pääpainotus on jo kiinteän protetiikan töissä.

Neljäs harjoittelujakso

Neljäs ja viimeinen harjoittelujakso järjestetään yleensä sopimuksen mukaan, tai vaihtoehtoisesti neljännen opiskeluvuoden syyslukukaudella syys-marraskuussa. Osa valmistuvista opiskelijoista saattaa myös hyväksilukea tämän harjoittelujakson, mikäli he ovat tehneet kesätöitä tai muita osa-aikatöitä hammaslaboratoriossa opiskelun ohella. Harjoittelujakson pituus on kymmenen viikkoa. Jaksolla on tarkoitus tehdä kaikkia hammasteknisiä töitä kysynnän mukaan, niin irtoproteettisia kuin kiinteän protetiikan töitä.

5.2 Oppaan luku 2: Käytännön asiat harjoittelussa

Toisessa luvussa on kerrottu käytännön asioista, jotka työnantajan tulee ottaa huomioon harjoittelijaa rekrytoidessa ja harjoittelujakson aikana. Harjoittelujakso tuo työnantajalle automaattisesti mukanaan vastuuta, kun laboratorioon saapuu uusi työntekijä. Luku tarjoaa lisäksi tietoa harjoittelijan vastuista, työajasta, työvälineistä ja -vaatteista, vakuutuksista, sairauspoissaoloista sekä palkanmaksusta.

Vastuunjako

Työnantajan on hyvä tiedostaa omat oikeutensa ja velvollisuutensa harjoittelijaa ja harjoittelun onnistumista koskien. Samaten myös opiskelijalla on omat oikeutensa ja velvollisuutensa. Opiskelijan vastuulla on muun muassa perehtyä harjoittelupaikkaansa etukäteen ja suositeltavaa onkin vierailla harjoittelupaikassa viimeistään kuukautta ennen harjoittelujakson alkua. Opiskelija laatii itsellensä tulevaa jaksoa varten harjoittelusuunnitelman ja oppimistavoitteet yhdessä harjoittelua ohjaavan hammasteknikon kanssa.

Harjoitteluohjaajan ja työnantajan vastuulla taas on perehdyttää opiskelija harjoittelupaikan käytäntöihin, sekä tutustuttaa työtovereihin. Ohjaaja selventää opiskelijalle omia sekä työyhteisön työskentelytapoja. Hän myös antaa opiskelijalle palautetta tehdyistä töistä ja antaa opiskelijalle oppimista edistäviä tilaisuuksia.

Työaika

Kaikissa hammaslaboratorioissa työaika ei aina noudata perinteistä toimistoaikaa, eli arkipäivisin kello 8–16. Työaika voi vaihdella laboratoriokohtaisesti paljonkin, laboratorio ei välttämättä edes ole auki kaikkina arkipäivinä. Opiskelijan on hyvä olla selvillä laboratorion työajoista ennen harjoittelujakson alkua. Opiskelijan työaika harjoittelujaksolla on lähtökohtaisesti 37 tuntia ja 30 minuuttia viikossa. Lisäksi opiskelijalle on varattu noin kaksi tuntia viikossa koulun harjoittelehtävien tekemiseen sekä harjoittelun muuhun raportointiin, kuten kirjaukseen harjoittelussa tehdyistä hammasteknisistä töistä tai työaikaseurantaan. Näin viikoittainen työaika on yhteensä 40 tuntia. Opiskelija voi pitää ruokatauon lisäksi myös muita taukoja, ja niistä sovitaan harjoittelupaikassa ohjaajan kanssa erikseen.

Työvaatteet ja -välineet

Työvaatteiden ja -välineiden suhteen harjoittelujaksoja varten ei ole olemassa tiukkaa sääntöä tai toimintaohjetta. Oppaaseen on kirjattu, että mikäli työnantajalla on laboratoriossa yhteneväiset työasut, on myös opiskelijalle suositeltavaa antaa asu harjoittelun ajaksi. Laboratoriossa on oltava työvälineitä opiskelijalle, omien välineiden mukaan otosta voi sopia erikseen. Opiskelija voi oman harkintansa mukaan käyttää myös haluamiaan työkenkiä, sekä henkilösuojaimia.

Vakuutus

Opiskelijalla on harjoittelujakson ajan voimassa oleva tapaturmavakuutus koulun puolesta. Mikäli opiskelijalle sattuu harjoittelujaksolla tapaturma, on hän yhdessä harjoitteluohjaajan kanssa harjoittelua ohjaavaan opettajaan.

Sairauspoissaolot

Opiskelijan vastuulla on ilmoittaa mahdollisesta sairauspoissaolosta työharjoittelujakson aikana sekä harjoitteluohjaajalle, että kouluun harjoittelua ohjaavalle opettajalle. Työnantajan kanssa voidaan sopia, miten sairauspoissaolo korvataan.

Palkka

Opiskelijalle ei ole pakko maksaa palkkaa harjoittelujaksolta, mutta lähtökohtaisesti korvausasiasta voi sopia yhdessä työnantajan kanssa ennen harjoittelun alkua. Palkasta sopimisessa voidaan hyödyntää esim. hammaslaboratorioalan työehtosopimuksessa esitettävää hammasteknikkoharjoittelijalle maksettavaa korvausta.

Opiskelijalle voi tarjota harjoittelujaksosta palkan sijaan tai oheen myös muuta korvausta, kuten lounasetua, tai harjoittelun tapahtuessa kaukana kotipaikkakunnalta esim. majoituskuluihin osallistumista. Majoitukseen liittyen työnantaja voi myös auttaa majoituspaikan löytymisessä, tai tarjoamalla julkisen liikenteen matkakortin opiskelijan käyttöön harjoittelujakson ajaksi.

5.3 Oppaan luku 3: Ennen harjoittelun alkua

Kolmannessa luvussa käydään läpi seikkoja, jotka koskevat työnantajaa ennen harjoittelujakson alkua. Luvun tarkoitus on auttaa työnantajaa asennoitumaan alkavaan harjoittelujaksoon myönteisesti sekä muistuttaa, että työnantajan

osuus harjoittelujaksosta ei pääty siihen, kun harjoittelijan viimeinen työpäivä päättyy. Luvun alaotsikot ovat *"Harjoittelijaan tutustuminen"* sekä *"Harjoittelusopimus ja muut asiakirjat"*.

Työnantajan on tärkeää tutustua rekrytoimaansa harjoittelijaan jo ennen harjoittelujakson alkua. Kun hammasteknikko-opiskelija ottaa yhteyttä työnantajaan ensimmäisiä kertoja harjoittelupaikkaa koskien, hän kertoo yleensä hakemuksessa itsestään ja taustastaan. Parhaimmassa tapauksessa opiskelijasta voi tulla vakituinenkin työntekijä, joten hyvän ja rakentavan suhteen muodostuminen hyödyttää molempia osapuolia. Harjoittelijan on myös hyvä tulla vierailulle tutustumaan laboratorioon ennen harjoittelujakson alkua, mikäli mahdollista.

Harjoittelujakson turvallisuuden ja lainmukaisuuden takaamiseksi työnantaja ja työharjoittelija allekirjoittavat Turun AMK:n harjoittelukoordinaattorin ohjeistuksella harjoittelusopimuksen, sekä tarpeen tullen muita asiakirjoja, esimerkiksi salassapitosopimuksen. Asiakirjojen tehtävä on suojata niin työnantajan, työharjoittelijan kuin ammattikorkeakoulunkin oikeuksia, sekä tuoda selvyyttä esimerkiksi tilanteeseen, jossa harjoittelujakso joudutaan keskeyttämään opiskelijasta tai työnantajasta riippuvasta syystä.

Opiskelija täyttää koko harjoittelun ajan erinäisiä seurantoja harjoittelusta, kuten harjoittelupäiväkirjaa sekä työajanseurantaa. Harjoittelun jälkeen opiskelija hyväksyttää harjoittelupäiväkirjansa ja työaikaseurantansa harjoittelun ohjaajalla. Harjoittelupäiväkirjaan opiskelija on merkinnyt mm. jakson aikana tehtyjä harjoitus- ja potilastöitä sekä arvioinut omaa suoriutumistaan.

Edellä kerrottiin työnantajan ja harjoittelun ohjaajan vastuun jatkumisesta vielä viimeisen harjoittelupäivän päättymisen jälkeen. Käytännössä tämä tarkoittaa harjoittelun ohjaajan osallistumista palaute/loppukeskusteluun opiskelijan ja mahdollisen koulun edustajan kanssa. Palautekeskustelu on toimiva tapa saada autenttista tietoa harjoittelun onnistumisesta sekä mahdollisista kehityskoh-teista, niin opiskelijan, kuin työnantajankin suunnasta.

5.4 Oppaan luku 4: Miten saisin meillekin harjoittelijan?

Neljäs luku sisältää ohjeita harjoittelijan rekrytoimiseen. Taustakyselyn tulok-
sista kävi ilmi, että osa työnantajista mielsi työharjoittelijan rekrytoimisprosessin
hankalaksi, mutta kiinnostusta työharjoittelijan saamiseksi laboratorioon kuiten-
kin löytyi. Luvun tarkoituksena on antaa näille laboratorioille konkreettisia vink-
kejä siihen, miten rekrytointi onnistuisi sujuvasti ja miten ilmoittaa opiskelijoille
tarjolla olevasta harjoittelupaikasta. Työnantajasektorin aktiivisuus antaa myös
positiivisen viestin opiskelijoille ja näin ollen edesauttaa rekrytoinnin sujuvuutta.
Luku on jaettu kahteen osioon: ohjeisiin harjoittelupaikkailmoituksen jätöstä,
sekä koottuun listaukseen tiedoista, joita harjoittelupaikkailmoituksesta on opis-
kelijan näkökulmasta hyvä löytyä.

Harjoittelupaikkailmoituksille ei vielä oppaan laatimishetkellä ollut sovittuna yhtä
keskitettyä kanavaa. Oppaaseen valikoitui kolme kanavaa: Facebook, Ham-
masteknikko-lehti sekä Suomen hammasteknikkoseuran verkkosivut. Faceboo-
kissa tarkoitus olisi hyödyntää *Suomen Hammasteknikot, Erikoishammastekni-
kot ja Hammaslaborantit*- ryhmää. Ryhmässä on melkein 700 jäsentä, joten sen
tavoittavuutta voidaan pitää melko kattavana. Ryhmään kuitenkin tulee myös
paljon muuta sisältöä, jolloin ilmoituksia jättäessä tulee kiinnittää huomiota esi-
merkiksi aihe-tunnisteiden käyttöön. Hammasteknikko-lehden ilmoituspalstalla
on totutusti julkaistu työpaikkailmoituksia, joten harjoittelupaikkailmoitukset voi-
sivat sisältyä näihin luontevasti. Hammasteknikkoseuran verkkosivuilla harjoitte-
lupaikkailmoituksia voisi julkaista ”Jäsenten ilmoituksia”- osiossa.

Kuten aiemmin kerrottua, opiskelijat hakevat harjoittelupaikkoja lähtökohtaisesti
itse. Harjoittelupaikan hakemispäätös voi olla monen valinnan summa, ja labo-
ratorio voi edistää päätöksentekoa ilmoittamalla tiettyjä perustietoja. Nämä ovat
laboratorion sijainti ja aukioloajat/työaika, mahdollinen päivystys, millaisia töitä
laboratoriossa tehdään, mitä harjoittelijalta ja tämän osaamiselta odotetaan,
mille ajalle harjoittelupaikka olisi mahdollista järjestää, sekä laboratorion/harjoit-
teluohjaajan yhteystiedot. Kohdat listattiin oppaaseen allekkain (kuva 4).

MITÄ HARJOITTELIJA HALUAA TIETÄÄ?

Kun opiskelija alkaa etsiä itselleen sopivaa harjoittelupaikkaa, on seuraavien tietojen hyvä olla saatavilla:

- laboratorion sijainti ja aukioloajat/työaika, mahdollinen päivystys
- millaisia töitä laboratoriossa tehdään
- mitä harjoittelijalta ja tämän osaamiselta odotetaan
- mille ajalle harjoittelupaikka olisi mahdollista järjestää
- laboratorion/harjoitteluohjaajan yhteystiedot

Kuva 4. Suosituslistaus tiedoista harjoittelupaikkailmoituksessa.

Kattavin tiedoin varustettu ja huolellisesti tehty ilmoitus todennäköisemmin vähentää mahdollisia lisäkyselyjä ja auttaa opiskelijaa muodostamaan myös alitajuisesti käsitystä siitä, millaiseen yritykseen hän on hakemassa harjoitteluun.

5.5 Oppaan luku 5: Yhteystiedot

Oppaan viimeinen sivu eli viides luku sisältää yhteystietoja opasta ylläpitäville tahoille, eli Turun ammattikorkeakouluun sekä Suomen hammasteknikkoseuraan. Koulun puolesta yhteystiedot ovat saatavilla henkilöille, jotka olivat kyseisissä vastuutehtävissä oppaan laatimisen aikaan: harjoitteluja ohjaavalle opettajalle Sari Silmärille, koulutusvastaava Milla Lahdenperälle, sekä Turun ammattikorkeakoulun terveyden ja hyvinvoinnin sektorin harjoittelukoordinaattorille Elina Niemiselle. Suomen hammasteknikkoseuran yhteystiedot löytyvät oppaasta seuran puheenjohtaja Ilkka Tuomiselle sekä verkkosivujen ilmoituksia ylläpitävälle webmasterille.

6 Pohdinta

Harjoitteluoppaan hyödyntäminen jää sen valmistumisen jälkeen hammastekniikan koulutusohjelman ja Suomen Hammasteknikkoseuran yhteiseksi mahdollisuudeksi edistää työharjoittelujaksoja. Oppaan päivittäminen tulee olemaan tarpeellista tulevaisuudessa, sillä jo oppaan laatimishetkellä Turun ammattikorkeakoulussa oli suunnitteilla alustava opintosuunnitelmauudistus. Tämän tuloksena esimerkiksi työharjoittelujaksojen ajankohdat voivat muuttua.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisessä mielessä tässä opinnäytetyöaiheessa ei ollut suuria uhkia. Aihe ei ollut henkilöön menevä, eikä se sisältänyt mitään liittyen esimerkiksi suoraan talouteen, politiikkaan, lakiin tai muuhun yhteiskunnallisesti helposti kiistanalaiseksi miellettyyn aiheeseen. Eniten eettiseksi kysymykseksi, jota opinnäytetyön tekemisessä oli mahdollista pohtia, on harjoittelujaksoilta hammasteknikko-opiskelijalle maksettava palkka. Mediassa ja useiden korkeakoulujenkin (Helsingin yliopisto, Tampereen yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu) sisällä kuitenkin käydään keskustelua, että kun työharjoittelijan taitotaso alkaa jossain määrin vastata ammattimaista työntekijää, hänelle olisi suotavaa maksaa rahallista korvausta työharjoittelujaksosta. Myös tässä opinnäytetyössä tarkoituksella sivuttiin rahallista harjoittelukorvausta, mutta sen neutraaliin käsitteelyyn ja yleiseen puolueettomuuteen kiinnitettiin huomiota asiasisällössä ja ilmaisussa.

Opinnäytetyön missään vaiheessa ei käsitelty ihmisten henkilökohtaisia tietoja, ja yritystasollakaan taustakyselytutkimuksessa ei tiedusteltu arkaluontoisia kysymyksiä. Taustakyselyn tulokset julkistettiin ja analyysi tehtiin niin, ettei joukosta voida identifioida yksittäisiä yrityksiä. Taustatutkimuskysely laadittiin Google Forms -lomakkeella, jonka tuloksiin oli pääsy vain opinnäytetyön tekijällä. Tietoja myös käsitteli opinnäytetyön suunnittelun ja toteutuksen aikana

vain opinnäytetyön tekijä. Tärkeä tavoite kuitenkin oli, että puolueettomuus ja objektiivisuus säilyisivät opinnäytetyön kaikissa vaiheissa.

6.2 Jatkokehitysmahdollisuudet

Opinnäytetyötä on mahdollista jatkojalostaa hammasteknikkokoulutuksen ja Suomen Hammasteknikkoseuran yhteiskäyttöön periaatteessa loputtomasti. Mahdollisten opintosuunnitelmamuutosten jälkeen oppaaseen voidaan päivittää ajantasainen tieto esimerkiksi harjoittelujaksojen muuttuneesta sisällöstä tai kestosta. Mikäli hammasteknikkokoulutus tai Turun ammattikorkeakoulu yleisesti ottaa käyttöön uusia harjoittelusovelluksia esimerkiksi oppimispäiväkirjaa tai työajanseurantaa varten, voidaan työnantajaa koskevat osuudet sovellusten käyttöön liittyen lisätä mukaan oppaaseen.

Suomen Hammasteknikkoseura voi kehittää oppaan toimintaa esimerkiksi siirtämällä sen verkkoon tai tuottamalla Hammasteknikkoseuran verkkosivuille harjoitteluun liittyvän ”treffipalstan” harjoittelijoiden ja työnantajien yhdistämiseksi. Hammasteknikkoseuran päätettäväksi jää myös, millä tavoin opasta on tarkoitus levittää tai markkinoida. Opas voidaan julkaista Hammasteknikko-lehden välissä kerran, vuosittain, tai esimerkiksi aina oppaan uuden painoksen jälkeen.

7 Lopuksi

Opinnäytetyön tavoitteen saavuttamisen arviointia ei voida tehdä heti työn julkaisun jälkeen, sillä esimerkiksi opinnäytetyön tuloksena tuotettavan oppaan vaikutuksia voidaan arvioida vasta muutamien hammastekniikan koulutusohjelmassa järjestettävien harjoittelujaksojen jälkeen, mahdollisesti vasta vuosien kuluttua oppaan julkaisusta. Koko kehittämistyön ja oppaan tavoite kuitenkin on, että se edistäisi omalta osaltaan työnantajasektoria löytämään hammasteknikoharjoittelijoita uutta työvoimaa, sekä opiskelijaharjoittelijoita työllistymään harjoittelujaksoille ja mahdollisesti työsuhteeseenkin myöhemmässä vaiheessa. Mikäli opas edistää tätä, voidaan sen arvioida olleen onnistunut teos. Toisin kuin opinnäytetyön vaikutuksia tulevaisuudessa, taustalle tehtävän kyselytutkimuksen tuloksia voitiin kyllä analysoida ja arvioida heti tiedonkeruun päättymisen jälkeen.

Vaikka vielä suunnitteluvaiheessa kyselytutkimuksen lopullista tulosta ei voitu tietää, voitiin sen tuloksesta kuitenkin esittää hypoteesi. Hypoteesi oli, että vastauksissa ylletään yli 10 %:n osuuteen hammaslaboratorioista, jotka kokevat tarvitsevansa lisääpua tai keinoja työvoimatilanteensa parantamiseen ja kokisivat oppaan työharjoittelijan palkkaamiseen hyödylliseksi. Opinnäytetyön lopullinen julkaisutavoite oli kesä 2022, ja tavoitteessa pysyttiin. Mahdollisuudet opinnäytetyön tuloksena laadittavan oppaan julkaisuun sekä jakeluun annetaan työn valmistumisen jälkeen Suomen Hammasteknikkoseuralle. Hammasteknikkoseuran toiminta perustuu pitkälti vapaaehtoistyöhön ja talkootyövoimaan, eikä oppaankaan ole tarkoitus tuottaa esimerkiksi Hammasteknikkoseuralle tai muille oppaan laatimisessa mukana oleville tahoille taloudellista hyötyä.

Oppaan päivittäminen aina hammastekniikan koulutusohjelman lukusuunnitelman tai muiden tietojen päivittyessä on ehdottoman tärkeää, jotta opas säilyy relevanttina kokonaisuutena jatkossakin. Päivityksiä ja muuta koordinoitua varten voidaan esimerkiksi nimetä erikseen aiheesta vastuun ottava henkilö. Henkilö voi toimia linkkinä ammattikorkeakoulun ja Hammasteknikkoseuran välillä muissakin asioissa yhteistyötä edistäen.

Lähteet

Aaltola, J. & Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I: Metodien valinta ja aineistonkeruu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Elinkeino-liikenne ja ympäristökeskus, TE-palvelut, Työ- ja elinkeinoministeriö. Ammattibarometri: Työllistymisen näkymät eri ammateissa. Viitattu 20.10.2021. <https://www.ammattibarometri.fi/>

Jayaprakash, S. 2007. Technical Writing. Global Media, Mumbai. ProQuest Ebook Central. Viitattu 20.1. 2022. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=3011238>.

Kaartinen, O. & Rajapuro, A. 2009. Hammasteknikoiden työvoimaennuste 2009–2050. Opinnäytetyö. Hammastekniikan koulutusohjelma. Helsinki: Helsingin Ammattikorkeakoulu Metropolia. Viitattu 1.12.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/6126/Opinnaytetyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Korhonen, J. 2014. Graafinen ilme ja ohjeisto: Case Oulusa.fi. Opinnäytetyö. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.1.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/85421/Korhonen_Joonas.pdf?sequence=1&isAllowed=y

KT-lehti 2021. Kolme näkökulmaa työvoimapulaan. Viitattu 20.10.2021. <https://www.ktlehti.fi/2021/5/kolme-nakokulmaa-tyovoimapulaan>

Kupari, H.; Hento, H. & Mykkänen, K. 2007. Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden hammasteknikoiden alalla pysyminen ja syyt alan vaihtoon. Opinnäytetyö. Hammastekniikan koulutusohjelma. Helsinki: Helsingin Ammattikorkeakoulu

Metropolia. Viitattu 10.12.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23199/Hammasteknikoiden%20tyollistyneisyys.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Loiri, P. 2004. Typo, Pieni käytösopas typografian laatijalle. Helsinki: Inforvies-tintä Oy.

Merikallio, M. 2015. Hammastekniikan koulutusohjelman työharjoittelujaksojen kehittäminen. Opinnäytetyö. Hammastekniikan koulutusohjelma. Helsinki: Hel-singin Ammattikorkeakoulu Metropolia. Viitattu 11.12.2021.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/100933/Merikal-lio_Miikka.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen Hammasteknikkoseura 2021. Jäsenten ilmoituksia. Viitattu 1.12.2021.

https://www.hammasteknikko.fi/index.php?option=com_content&view=arti-cle&id=14&Itemid=124

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Turkuamk.fi 2021. Opiskelijat tekevät hammasproteeseja uudessa DenTech-laboratoriossa. Viitattu 30.1.2022. <https://www.turkuamk.fi/fi/artikkelit/2752/opis-kelijat-tekevät-hammasproteeseja-uudessa-dentech-laboratoriossa/>

Turkuamk.fi 2022. Työelämälle – Rekrytointipalvelut. Viitattu 30.1.2022.

<https://www.turkuamk.fi/fi/tyoelamapalvelut/rekrytointipalvelut/>

Kyselylomake

Tiedonkeruu, hammasteknikkojen alueellinen työvoimatarve Suomessa

Hei ja kiitos, että otat osaa opinnäytetyöni tiedonkeruuseen. Lomakkeen täyttö kestää 2–5 minuuttia. Lomake ei kerää talteen täyttäjän henkilötietoja, sähköpostiosoitetta tai muita yhteystietoja.

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa hammasteknikkojen alueellista työvoimatarvetta Suomessa. Kysely on suunnattu kaikille Suomen hammaslaboratorioille, olivat ne tyytyväisiä työvoimansa määrään tai eivät. Kysely on osa kolmannen vuoden hammasteknikko-opiskelijan opinnäytetyötä.

Opinnäytetyöni tavoite on löytää kehityskkeinoja hammasteknisen työvoiman tasaisempaan saatavuuteen alueellisesti Suomessa. Lopullinen opinnäytetyö tuottaa lisätietoa hammasteknikko-opiskelijoiden työharjoittelujaksoista työnantajasektorille. Alan yhteisen edun nimissä opiskelijoiden työllistymisen harjoittelujaksoille ja myöhemmin työelämään tasaisesti ympäri maan palvelee niin työntekijä- kuin työnantajasektoria.

Mikäli sinulla ilmenee kysyttävää tai kohtaat ongelmia, voit ottaa yhteyttä sähköpostitse osoitteeseen riina.helleharju@edu.turkuamk.fi.

---

*Pakollinen

Taustatiedot

1. Valitse maakunta, jossa hammaslaboratorio sijaitsee. *

Merkitse vain yksi soikio.

- Etelä-Karjala Siirry kysymykseen 2
- Etelä-Pohjanmaa Siirry kysymykseen 3
- Etelä-Savo Siirry kysymykseen 4
- Kainuu Siirry kysymykseen 5
- Kanta-Häme Siirry kysymykseen 6
- Keski-Suomi Siirry kysymykseen 7
- Kymenlaakso Siirry kysymykseen 8
- Lappi Siirry kysymykseen 9
- Uusimaa Siirry kysymykseen 10
- Pirkanmaa Siirry kysymykseen 11
- Pohjanmaa Siirry kysymykseen 12
- Pohjois-Karjala Siirry kysymykseen 13
- Pohjois-Pohjanmaa Siirry kysymykseen 14
- Pohjois-Savo Siirry kysymykseen 15
- Päijät-Häme Siirry kysymykseen 16
- Satakunta Siirry kysymykseen 17
- Varsinais-Suomi Siirry kysymykseen 18

Etelä-Karjala

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Lappeenranta, Imatra
Keskisuuret kunnat: Ruokolahti, Taipalsaari, Parikkala, Luumäki
Pienet kunnat: Savitaipale, Rautjärvi, Lemi

2. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri Siirry kysymykseen 19
- Keskisuuri Siirry kysymykseen 19
- Pieni Siirry kysymykseen 19

Etelä-
Pohjanmaa

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Seinäjoki, Kurikka, Kauhava, Lapua, Kauhajoki, Ilmajoki, Alavus
Keskisuuret kunnat: Alajärvi, Ähtäri, Teuva, Isokyrö, Kuortane
Pienet kunnat: Lappajärvi, Vimpeli, Evijärvi, Soini, Isojoki, Karijoki

3. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri *Siirry kysymykseen 19*
- Keskisuuri *Siirry kysymykseen 19*
- Pieni *Siirry kysymykseen 19*

Siirry kysymykseen 19

Etelä-Savo

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Mikkeji, Savonlinna, Pieksämäki
Keskisuuret kunnat: Juva, Kangasniemi, Mäntyharju
Pienet kunnat: Rantasalmi, Sulkava, Puumala, Hirvensalmi, Pertunmaa, Enonkoski

4. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri *Siirry kysymykseen 19*
- Keskisuuri *Siirry kysymykseen 19*
- Pieni *Siirry kysymykseen 19*

Siirry kysymykseen 19

Kainuu

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Kajaani, Sotkamo
Keskisuuret kunnat: Kuhmo, Suomussalmi
Pienet kunnat: Paltamo, Puolanka, Hyrynsalmi, Ristijärvi

5. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri *Siirry kysymykseen 19*
- Keskisuuri *Siirry kysymykseen 19*
- Pieni *Siirry kysymykseen 19*

Siirry kysymykseen 19

Kanta-Häme

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Hämeenlinna, Forssa, Riihimäki, Janakkala
Keskisuuret kunnat: Hattula, Hausjärvi, Loppi
Pienet kunnat: Tammela, Humpila, Jokioinen, Ypäjä

6. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
- Keskisuuri
- Pieni

Siirry kysymykseen 19

Keski-
Suomi

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Jyväskylä, Jämsä, Äänekoski, Saarijärvi, Keuruu, Laukaa
Keskisuuret kunnat: Viitasaari, Pihtipudas, Karstula, Konnevesi, Hankasalmi, Muurame,
Toivakka, Joutsa, Uurainen, Petäjävesi
Pienet kunnat: Kinnula, Kivijärvi, Kannonkoski, Kyyjärvi, Multia, Luhanka

7. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
- Keskisuuri
- Pieni

Kymenlaakso

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Kouvola, Kotka, Hamina
Keskisuuret kunnat: Iitti, Pyhtää
Pienet kunnat: Virolahti, Miehikkälä

8. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Siirry kysymykseen 19

Lappi

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Rovaniemi, Tornio, Kemi
Keskisuuret kunnat: Sodankylä, Kemijärvi, Keminmaa, Inari, Kittilä
Pienet kunnat: Enontekiö, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Ranua, Salla, Savukoski, Simo, Tervola, Utsjoki, Ylitornio

9. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Siirry kysymykseen 19

Uusimaa

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Helsinki, Espoo, Vantaa, Hyvinkää, Porvoo
Keskisuuret kunnat: Tuusula, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Vihti, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Loviisa
Pienet kunnat: Hanko, Karjalohja, Inkoo, Siuntio, Nummi-Pusula, Karkkila, Mäntsälä, Sipoo, Pornainen, Askola, Myrskylä, Lapinjärvi, Pukkila

10. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Siirry kysymykseen 19

Pirkanmaa

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Tampere, Nokia, Ylöjärvi, Kangasala, Lempäälä, Sastamala, Valkeakoski
Keskisuuret kunnat: Pirkkala, Akaa, Hämeenkyrö
Pienet kunnat: Ikaalinen, Juupajoki, Kihniö, Kuhmoinen, Mänttä-Vilppula, Orivesi, Parkano, Punkalaidun, Pälkäne, Ruovesi, Urjala, Vesilahti, Virrat

11. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Siirry kysymykseen 19

Pohjanmaa

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Vaasa, Pietarsaari, Pedersöre, Mustasaari
Keskisuuret kunnat: Kristiinankaupunki, Närpiö, Laihia, Vöyri-Maksamaa, Uusikaarlepyy, Kruunupyö
Pienet kunnat: Korsnäs, Maahti, Isokyrö, Vähäkyrö, Oravainen, Luoto

12. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Pohjois-
Karjala

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Joensuu
Keskisuuret kunnat: Lieksa, Kontionlahti, Liperi, Kitee, Outokumpu, Nurmes
Pienet kunnat: Valtimo, Juuka, Polvijärvi, Ilomantsi, Rääkkylä, Polvijärvi, Tohmajärvi, Kesälahti

13. Kaupunki/kunta *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
- Keskisuuri
- Pieni

Siirry kysymykseen 19

Pohjois-
Pohjanmaa

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Oulu, Kempele, Raahe, Kuusamo, Kalajo, Alajieska, Ylivieska, Nivala, Haukipudas, Kiiminki
Keskisuuret kunnat: Muhos, Liminka, Tyrnävä, Siikalatva, Haapavesi, Oulainen, Oulunsalo, Haapajärvi, Ii, Pudasjärvi
Pienet kunnat: Yli-Ii, Taivasskoski, Lumijoki, Hailuoto, Pyhäjoki, Merijärvi, Vihanti, Sievi, Reisjärvi, Pyhäjärvi, PYhäntä, Utajärvi

14. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
- Keskisuuri
- Pieni

Siirry kysymykseen 19

Pohjois-
Savo

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Kuopio, Siilinjärvi, Iisalmi, Varkaus
Keskisuuret kunnat: Leppävirta, Lapinlahti, Kiuruvesi, Suonenjoki
Pienet kunnat: Joroinen, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä, Rautalampi, Kaavi, Tuusniemi, Keitele, Vesanto, Rautavaara, Tervo

15. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Siirry kysymykseen 19

Päijät-Häme

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Lahti, Hollola
Keskisuuret kunnat: Heinola, Orimattila
Pienet kunnat: Asikkala, Kärkölä, Sysmä, Hartola

16. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Siirry kysymykseen 19

Satakunta

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Pori, Rauma
Keskisuuret kunnat: Eura, Huittinen, Uusikaupunki, Kankaanpää, Harjavalta, Kokemäki
Pienet kunnat: Merikarvia, Siikainen, Honkajoki, Karvia, Pomarkku, Jämijärvi, Lavia, Kiikoinen, Luvia, Nakkila, Eurajoki, Köyliö, Säskylä

17. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Varsinais-
Suomi

Kyselyä varten kunnat on jaettu asukasmäärän perusteella seuraavasti:
Suuret kunnat: Turku, Salo, Kaarina, Raisio, Lieto, Naantali
Keskisuuret kunnat: Loimaa, Uusikaupunki, Parainen, Paimio, Masku
Pienet kunnat: Somero, Laitila, Pöytyä, Mynämäki, Kemiönsaari, Rusko, Nousiainen, Aura, Sauvo, Koski, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Marttila, Kustavi, Oripää

18. Kunnan koko *

Merkitse vain yksi soikio.

- Suuri
 Keskisuuri
 Pieni

Siirry kysymykseen 19

Laboratorion koko

19. Laboratoriossa työskentelevien henkilöiden lukumäärä *

Merkitse vain yksi soikio.

- 1-2
 3-5
 6 tai enemmän

EHT-vastaanotto

20. Sisältyykö laboratoriotöimintaan EHT-vastaanotto? *

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä.
 Ei.

Työvoimatarpeen
kartoitus

Koronapandemia on vaikuttanut työvoimatarpeeseen negatiivisesti (Hammateknikko-lehti 2021). Näihin kysymyksiin vastatessa voi muistella pandemiaa edeltäneitä aikoja, sekä arvioida tulevaa työmäärää nyt työtilanteen taas elpymässä.

21. Millaiseksi koette laboratorion työvoimatarpeen? *

Merkitse vain yksi soikio.

- Lisätyövoimalle ei ole eikä ole ollut tarvetta.
Siirry osioon 27 (Kiitos osallistumisesta!)
- Lisätyövoimalle on ollut tai tulee olemaan tarvetta silloin tällöin (puolen vuoden välein tai useammin). *Siirry kysymykseen 22*
- Lisätyövoimalle on tai tulee olemaan tarvetta melko usein tai usein (kuukausittain tai useammin). *Siirry kysymykseen 22*

Lisätyövoiman
määrä

Valitse ensisijaisesti vain yksi vaihtoehto. Mikäli lisätyövoiman määrään kuitenkin liittyy useampi vaihtoehto (esimerkiksi täysiaikaisen työntekijän lisäksi tarve myös osa-aikaiselle työntekijälle), valitse ne listasta.

22. Minkälaisen lisätyövoiman kokisitte tarpeisiinne sopivimmaksi? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Tarvittaessa töihin kutsuttavan "keikka-apu" (työtunteja harvemmin kuin kuukausittain)
- Osa-aikainen työntekijä, pieni työaika (työtunnit kuukausittain >10 tuntia)
- Osa-aikainen työntekijä, melkein täysi työaika (työtunnit viikottain >10 tuntia)
- Täysiaikainen työntekijä
- Useampi täysiaikainen työntekijä

Muu: _____

Lisätyövoima työharjoittelun kautta

23. Olisiko työvoimatarpeen kattaminen täysin tai osittain opiskelijaharjoittelijoilla teille vaihtoehto? *

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä. *Siirry kysymykseen 26*
- Ei. *Siirry kysymykseen 24*

Jos vastaus oli "Ei"

24. Miten koet alla olevien seikkojen vaikuttavan päätökseen? *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
En luota harjoittelijan selviävän annetuista tehtävistä.	☐	☐	☐	☐
Harjoittelijan ohjaamiseen ei ole tarpeeksi aikaa.	☐	☐	☐	☐
Harjoittelujakso on liian lyhyt.	☐	☐	☐	☐

25. Mikäli laboratoriollla on muita syitä olla ottamatta työharjoittelijoita, voit mainita niitä tässä, tai kertoa aiempia kokemuksia.

Siirry osioon 27 (Kiitos osallistumisesta!)

Jos vastaus oli "KYLLÄ"

Termillä "tarjonta" tarkoitetaan, että laboratorio on saanut aiemmin oma-aloitteisesti yhteydenottoja opiskelijoilta, jotka hakevat harjoittelupaikkaa. Laboratorio ei ole erikseen markkinoinut harjoittelupaikan mahdollisuutta.

26. Millaiseksi miellät harjoittelijan töihinotto-prosessin? *

Merkitse vain yksi soikio.

- Helppoksi. En usko tarvitsevani ohjeita tai apua harjoittelijan palkkaamiseen. Tarjontaa on.
- Helppohkoksi. Uskon pystyväni palkkaamaan harjoittelijan, mutta ohjeet ja apu eivät olisi pahitteeksi. Tarjontaa on jonkin verran.
- Haastavammaksi. Uskon pystyväni palkkaamaan harjoittelijan, mutta ilman apua se ei onnistu. Tarjonta on rajallista.
- Haastavaksi. En usko pystyväni palkkaamaan työharjoittelijaa, vaikka haluaisin tehdä niin. Tarjontaa ei ole.
- Muu: _____

27. Mitä allaolevista keinoista olisit valmis käyttämään harjoittelijan palkkaamiseen? *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	En
Ilmoitus harjoittelupaikasta nettiin/Hammasteknikko-lehteen	☐	☐
Palkan tai muun korvauksen maksaminen harjoittelujaksolta	☐	☐
Muu avustus (avustus majoittumisessa harjoittelupaikkakunnalla, autoetu, virikesetelit tai muu vastaava)	☐	☐

28. Mikäli laboratorio olisi valmis käyttämään joitain muitakin keinoja, voit mainita niistä tässä, tai kertoa aiempia kokemuksia.

Kiitos osallistumisesta!

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

Opas työnantajalle

TYÖHARJOITTELIJA HAMMASLABORATORIOON - OPAS TYÖNANTAJALLE

Tämän oppaan tarkoitus on tarjota työnantajalle lisätietoa ja ohjeita hammasteknikko-opiskelijan rekrytoimiseksi työharjoitteluun.

Suun terveydenhuollon alalla työvoiman epätasainen jakautuminen ja alueittainen työvoimapula kiihtyy Suomessa muiden sote-alojen mukana. Tilanne voi olla helpotettavissa työharjoittelujaksojen myötä. Parhaassa tapauksessa laboratorio saa itselleen jo valmiiksi tutun työntekijän ja vastavalmistunut tekniikko taas työpaikan, jossa kipsikupin paikka kaapissa tulee jo selkärangasta.

Oppaan sisältö

- 01** Hammastekniikan työharjoittelujaksot Turun AMK:ssa
- 02** Käytännön asiat harjoittelussa
- 03** Ennen harjoittelun alkua
- 04** Miten saisin meillekin harjoittelijan?
- 05** Yhteystiedot

Yhteistyössä Turun ammattikorkeakoulu & Suomen Hammasteknikkoseura

01 HAMMASTEKNIIKAN TYÖHARJOITTELUJAKSOT TURUN AMK:SSA

Hammasteknikko-opiskelijat suorittavat opiskelujen aikana neljä harjoittelujaksoa. Harjoittelussa tehtävien töiden vaatimustaso nousee opintojen edetessä.

1. HARJOITTELU, 4 viikkoa

Milloin?

Ensimmäisen lukuvuoden keväällä helmi-maaliskuussa. Jakso suoritetaan lähtökohtaisesti AMK:n omassa palvelulaboratoriossa, Turku AMK DenTech:ssa.

Mitä sisältää?

hammastekniikan perustyöt, eli kipsimallit, lusikat ja kaaviot.

2. HARJOITTELU, 7 viikkoa

Milloin?

Toisen lukuvuoden syksyllä marraskuun alusta joulukuun puoliväliin.

Mitä sisältää?

- hammastekniikan perustyöt (kipsimallit, lusikat, kaaviot)
- irtoproteettiset työt (kokoproteesit, osaproteesit)
- purentakiskot, valkaisu-lusikat

01 HAMMASTEKNIIKAN TYÖHARJOITTELUJAKSOT TURUN AMK:SSA

Kolmannen harjoittelujakson alkuun mennessä teknikko-opiskelija on suorittanut kaikki hammastekniikan koulutusohjelman työkurssit. Harjoittelujaksojen sisällöt ovat suosituksia.

3. HARJOITTELU, 10 viikkoa

Milloin?

Kolmannen vuoden keväällä huhtikuun alusta toukokuulle.

Mitä sisältää?

- kiinteä protetiikka (kruunut, sillat implantit)
- CAD/CAM-työskentely (jyrsintä, 3D-tulostus)
- oikomiskojeet

4. HARJOITTELU, 10 viikkoa

Milloin?

Neljännän vuoden syksyllä syys-marraskuussa, tai sopimuksen mukaan.

Mitä sisältää?

- irtoprotetiikka
- kiinteä protetiikka (kruunut, sillat, implantit)
- CAD/CAM-työskentely (jyrsintä, 3D-tulostus)
- oikomiskojeet

02

KÄYTÄNNÖN ASIAT HARJOITTELUSSA

VASTUUNJAKO

Opiskelijan vastuulla on perehtyä harjoittelupaikkaansa etukäteen. Suositeltavaa on tehdä vierailu harjoittelupaikkaan viimeistään kuukautta ennen harjoittelujakson alkua. Opiskelija laatii itsellensä harjoittelusuunnitelman ja oppimistavoitteet.

Harjoitteluohjaajan/työnantajan vastuulla on perehdyttää opiskelija harjoittelupaikan käytäntöihin, sekä tutustuttaa työtovereihin.

Ohjaaja selventää opiskelijalle omia sekä työyhteisön työskentelytapoja. Hän myös antaa opiskelijalle oppimista edistäviä tilaisuuksia, sekä palautetta tehdyistä töistä.

TYÖAIKA

Opiskelijan työaika harjoittelujaksolla on lähtökohtaisesti 37 tuntia ja 30 minuuttia viikossa. Lisäksi opiskelijalle on varattu noin kaksi tuntia viikossa koulun harjoittelutehtävien tekemiseen sekä harjoittelun muuhun raportointiin (harjoittelussa tehdyt hammastekniset työt, työaikaseuranta jne.). Näin viikoittainen työaika on yhteensä 40 tuntia. Ruoka-, kahvi- ja mahdolliset muut tauot sovitaan harjoittelupaikassa ohjaajan kanssa.

TYÖVAATTEET JA -VÄLINEET

Mikäli työnantajalla on laboratorioissa yhteneväiset työasut, on myös opiskelijalle suositeltavaa antaa asu harjoittelun ajaksi. Laboratorioissa on oltava työvälineitä opiskelijalle, omien välineiden mukaanotosta voi sopia erikseen.

02

KÄYTÄNNÖN ASIAT HARJOITTELUSSA

VAKUUTUS

Opiskelijalla on harjoittelujakson ajan voimassa oleva tapaturmavakuutus koulun puolesta. Mikäli opiskelijalle sattuu harjoittelujaksolla tapaturma, on hän yhdessä harjoitteluohjaajan kanssa aiheesta yhteydessä harjoittelua ohjaavaan opettajaan.

SAIRAUSPOISSAOLOT

Opiskelijan vastuulla on ilmoittaa mahdollisesta sairauspoissaolosta työharjoittelujakson aikana sekä harjoitteluohjaajalle, että kouluun harjoittelua ohjaavalle opettajalle.

PALKKA

Opiskelijalle ei ole pakko maksaa palkkaa harjoittelujaksolta, mutta lähtökohtaisesti korvausasiasta voi sopia yhdessä työnantajan kanssa ennen harjoittelun alkua. Palkasta sopimisessa voidaan hyödyntää esim. hammaslaboratorioalan työehtosopimuksessa esitettävää hammasteknikkoharjoittelijalle maksettavaa korvausta. Opiskelijalle voi tarjota harjoittelujaksosta palkan sijaan tai oheen myös muuta korvausta, kuten lounasetua, tai harjoittelun tapahtuessa kaukana kotipaikkakunnalta esim. majoituskuluihin osallistumista.

03 ENNEN HARJOITTELUN ALKUA

HARJOITTELIJAAN TUTUSTUMINEN

Kun hammasteknikko-opiskelija ottaa yhteyttä työnantajaan ensimmäisiä kertoja harjoittelupaikkaa koskien, kertoo hän yleensä hakemuksessa itsestään ja taustastaan. Parhaimmassa tapauksessa opiskelijasta voi tulla vakituinenkin työntekijä, joten hyvän ja rakentavan suhteen muodostuminen hyödyttää molempia osapuolia. Harjoittelijan on myös hyvä tulla vierailulle tutustumaan laboratorioon ennen harjoittelujakson alkua, mikäli mahdollista.

HARJOITTELUSOPIMUS JA MUUT ASIAKIRJAT

Työnantaja ja opiskelija täyttävät ja allekirjoittavat Turun AMK:n harjoittelukoordinaattorin ohjeistuksella harjoittelusopimuksen.

Lisäksi harjoittelun jälkeen harjoittelija hyväksyttää harjoittelupäiväkirjansa ja työaikaseurantansa harjoittelun ohjaajalla. Harjoittelupäiväkirjaan opiskelija on merkinnyt mm. jakson aikana tehtyjä harjoitus- ja potilastöitä sekä arvioinut omaa suoriutumistaan.

Jo ennen harjoittelun alkua voi asennoitua pitämään palaute/loppukeskustelun opiskelijan kanssa, kun harjoittelu päättyy.

04 MITEN SAISIN MEILLEKIN HARJOITTELIJAN?

Hammaslaboratorio voi ilmoittaa harjoittelupaikasta erinäisin keinoin. Tätä varten on hyvä pitää mielessä tietyt tärpit.

MITEN ILMOITAN HARJOITTELUPAIKASTA?

Työnantaja voi hyödyntää erilaisia kanavia harjoittelupaikkailmoituksen jättöön. Hammasteknikkokoulutuksessa on lähes koko ajan käynnissä jonkin vuosikurssin harjoittelujakso (kts. luku 1), eli harjoittelijoita voi rekrytoida vuoden ympäri. Ilmoitus kannattaa jättää 2–3 kuukautta ennen harjoittelu-jakson alkua, jotta opiskelijalle jää riittävästi aikaa käytännön järjestelyihin.

Ilmoituksen harjoittelupaikasta voi jättää esimerkiksi

- *Suomen Hammasteknikot, Erikoishammasteknikot ja Hammaslaborantit*- Facebook-ryhmään
- Hammasteknikko-lehteen
- Suomen Hammasteknikkoseuran verkkosivuille

MITÄ HARJOITTELIJA HALUAA TIETÄÄ?

Kun opiskelija alkaa etsiä itselleen sopivaa harjoittelupaikkaa, on seuraavien tietojen hyvä olla saatavilla:

- laboratorion sijainti ja aukioloajat/työaika, mahdollinen päivystys
- millaisia töitä laboratoriossa tehdään
- mitä harjoittelijalta ja tämän osaamiselta odotetaan
- mille ajalle harjoittelupaikka olisi mahdollista järjestää
- laboratorion/harjoitteluohjaajan yhteystiedot

05

YHTEYSTIEDOT

Lopuksi tärkeitä yhteystietoja liittyen harjoittelupaikkailmoituksen jättämiseen tai lisätiedusteluihin harjoittelujaksoista.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Harjoittelujen ohjaava opettaja Sari Silmäri
Koulutusvastaava Milla Lahdenperä
Harjoittelukoordinaattori Elina Nieminen (sopimusasiat)

Yhteydenotot etunimi.sukunimi@turkuamk.fi

SUOMEN HAMMASTEKNIKKOSEURA

Hammasteknikko-lehden ilmoitukset:
jasenilmoitus@hammasteknikko.fi

Netti-ilmoitukset Hammasteknikkoseuran sivuille:
webmaster@hammasteknikko.fi

Opas on tuotettu Turun AMK:n hammastekniikan koulutusohjelman opinnäytetyönä. Idean sekä oppaan alkuperäisversion Turun ammattikorkeakoulun ja Suomen Hammasteknikkoseuran käyttöön on laatinut Riina Helleharju.
© Turun ammattikorkeakoulu, Suomen Hammasteknikkoseura 2022.